

مقایسه تطبیقی همایشهای ملی و بین‌المللی مدیریت دانش برای سیاستگذاری علمی همایشهای کشور

یاسر قاسمی نژاد*، غلامحسین نیکوکار**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۰۱

چکیده

با مقایسه کلی همایشهای ملی و بین‌المللی در زمینه مدیریت دانش، می‌توان دریافت، همایشهای ملی در سطح کشور ایران، برخی از حوزه‌های جدید علم مدیریت دانش را پوشش نداده و با آن فاصله دارد؛ لذا هدف اصلی پژوهش، ابتدا بررسی و فراتحلیل همایشهای ملی و بین‌المللی مدیریت دانش در حوزه‌های مختلف و در گام بعد، مقایسه تطبیقی همایشهای ملی و بین‌المللی به منظور شناسایی شکاف دانشی در این حوزه است. در راستای دستیابی به هدف پژوهش با استفاده از روش فراتحلیل کیفی، ابتدا همایشهای ملی ایران در زمینه محورهای همایش و سال برگزاری مورد فراتحلیل قرار گرفت. در مرحله بعد، ۱۸ همایش معتبر بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ میلادی از لحاظ محورهای همایش، کشور برگزار کننده و نیز ماه برگزاری مورد فراتحلیل قرار گرفت. در نهایت بین این دو دسته از همایشها مقایسه تطبیقی صورت گرفت و پیشنهادهای کاربردی در این زمینه ارائه شد. با مقایسه موضوعات و محورهای همایشهای ملی مدیریت دانش در ایران با همایشهای بین‌المللی در این حوزه، مشاهده شد مباحثی چون هوشمندی سازمان و استفاده از هوش مصنوعی در سامانه‌های پشتیبانی از تصمیم، شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، انجمنهای خبرگی مجازی و حریم خصوصی اطلاعات کم‌رنگ بوده است. در واقع، محور برگزاری همایشهای ملی مدیریت دانش از برخی بخشهای نرم مدیریت دانش غافل بوده و نیازمند آن است که این محورها در برنامه‌ریزی همایشهای آینده، مورد توجه ویژه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: مدیریت دانش؛ فراتحلیل همایشهای مدیریت؛ سیاستگذاری علمی در زمینه مدیریت؛ همایش ملی در زمینه مدیریت؛ همایش بین‌المللی در زمینه مدیریت.

* نویسنده مسئول: دکتری مدیریت سیستم‌ها، دانشکده مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران
yasergahn@gmail.com

** دانشیار دانشکده مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

مقدمه

دانش از منابع مهم سازمانها برای رسیدن به مزیت رقابتی است و به دلیل پویایی ذاتی آن نیازمند مدیریت دقیق است (ماسا و تستا^۱، ۲۰۰۹ به نقل از آرمجو و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). تغییرات سریع در محیط امروزی، سازمانهای تحقیقاتی را به اکتساب و بهروزرسانی دانش به منظور کسب مزیت رقابتی ملزم کرده است. از این رو، شرکتهای موفق دنیا، مدیریت دانش سازمانی را به مثابه نیاز ضروری و برنامه اولویت دار برای پیشگامی در عرصه رقابت پذیری در کانون توجه قرار داده اند. مؤسسه گارتنر طی گزارشی بیان کرد در سال ۲۰۰۸ تنها شرکتهای امریکایی نزدیک به ۸۵ میلیارد دلار در مدیریت دانش سرمایه گذاری کرده اند که رشدی برابر با ۱۶ درصد نسبت به سال ۲۰۰۷ داشته است (جامی پور و شرکت، ۱۳۹۴: ۴۳۰). پیشرفتهای اخیر در فناوری اطلاعات، هزینه های مدیریت داده را به میزان قابل توجهی کاهش داده است. این پیشرفتها مفاهیم سازمان یادگیرنده، سازمانهای دانشی و مدیریت دانش را وارد ادبیات مدیریت و سازمان کرده است. سازمانها با به کارگیری راهبردهای مدیریت دانش امکان نوآوری در فرایندها، فعالیتها، محصولات و خدمات را فراهم می آورند و در نتیجه موقعیت رقابتی خویش را بهبود می بخشد (الوانی، ناطق و فراحی، ۱۳۸۶: ۳۶). در آستانه هزاره سوم، دوران به کارگیری شیوه های سنتی مدیریت پایان می پذیرد و افقهای جدیدی در قالب سازمانهای یادگیرنده و سازمانهای مجازی پا به عرصه مدیریت و سازمان می گذارد. در این دوران انسانهای دانشگرا نسبت به انسانهای عملگرا اهمیت بیشتری پیدا کرده اند. یکی از موضوعات مهم این دوره، مفهوم مدیریت دانش است و نیاز به آن از این واقعیت سرچشمه می گیرد که دانش در عملکرد سازمانی و دسترسی به مزیت رقابتی پایدار، عنصری مهم تلقی می شود (هاشمی، ۱۳۸۹: ۱۸۴). فرایند نوآورانه و عملکرد رقابتی سازمان نیازمند کسب، انتشار و کاربرد دانش موجود و جدید است. مدیریت دانش رویکردی است که فعالانه دانش و خبرگی را به منظور ایجاد ارزش و تقویت اثربخشی سازمانی به کار می گیرد (چن و هوآننگ^۲، ۲۰۰۹: ۱۰۴). مدیریت دانش فرایندی بسیار دشوار و چالش برانگیز است؛ زیرا شناخت

1. Massa and Testa
2. Chen and Huang

ارزش واقعی آن دشوار است و دشوارتر از آن، پذیرش و به‌کارگیری مطلوب مدیریت دانش به گونه‌ای است که به ایجاد مزیت رقابتی منجر شود. مطالعات نشان داده است ۸۰ درصد از ابتکارهای اجرای سامانه‌های مدیریت دانش به دلیل برآورده نشدن توان مدنظر ذی‌نفعان با شکست روبه‌رو شده است (آله و همکاران^۱، ۲۰۱۴ به نقل از جامی پور و شرکت، ۱۳۹۴: ۴۳۰).

همایش‌های مدیریت دانش در راستای شناسایی راهکارهای به‌روز و اثربخش در زمینه اکتساب و اشتراک دانش در سازمانها، شناسایی افراد و سازمانهای دانشی، انتقال و تبادل مؤثر دانش و تجربیات افراد و سازمانهای مختلف و فرهنگ‌سازی در این حوزه، نقش مهمی ایفا می‌کند. با مروری بر جدیدترین همایش‌های بین‌المللی حوزه مدیریت دانش، می‌توان روند تحقیقات در حوزه مدیریت دانش را شناسایی کرد و نیز دریافت که اخیراً چه موضوعاتی از مباحث مدیریت دانش در کانون اصلی توجه قرار دارد. در واقع مسئله اصلی این پژوهش، این است که با مقایسه همایش‌های ملی و بین‌المللی در کوتاه مدت آیا همایش‌های ملی در سطح کشور ایران، همه حوزه‌های جدید علم مدیریت دانش را پوشش داده است و یا با آن فاصله دارد. در حال حاضر در برگزاری همایش‌های مدیریت دانش در سطح ملی، برخی از محورهای همایش‌های بین‌المللی، چون فناوریها و ابزارهای مدیریت دانش، شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، یادگیری سازمانی و انجمن‌های خبرگی در نظر گرفته نمی‌شود؛ لذا توان بررسی بعضی از حوزه‌های جدید علمی از دست می‌رود و زمینه پیشرفت متوازن علم مدیریت دانش مغفول می‌ماند.

با سیاستگذاریهای صحیح و لازم، می‌توان به بهبود سطح همایش‌های ملی و در گام بعد به بهبود سیاستگذاریها و جهتهی به علم مدیریت دانش کشور کمک کرد. از این رو، ابتدا همایش‌های ملی ایران در زمینه مدیریت دانش از ابتدای برگزاری تا کنون، مورد بررسی قرار گرفته است و بعد از گردآوری اطلاعات مربوط، این اطلاعات از لحاظ محورهای همایش و سال برگزاری مورد فراتحلیل قرار می‌گیرد. در مرحله بعد به علت تعدد همایش‌های بین‌المللی در حوزه مدیریت دانش، تنها همایش‌های معتبر بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ (۱۸ همایش) مورد بررسی قرار

1. Ale & et al.

می‌گیرد و از لحاظ محورهای همایش، کشور برگزار کننده و نیز ماه برگزاری مورد فراتحلیل قرار می‌گیرد. در نهایت مقایسه‌ای تطبیقی بین محورهای این دو دسته از همایشها به عمل می‌آید و پیشنهادهای کاربردی در این زمینه ارائه خواهد شد.

بنابراین هدف اصلی پژوهش، مقایسه تطبیقی همایشهای ملی و بین‌المللی مدیریت دانش برای سیاستگذاری علمی همایشها است.

هدفهای فرعی پژوهش نیز عبارت است از:

- بررسی و فراتحلیل همایشهای ملی و بین‌المللی مدیریت دانش در حوزه‌های مختلف

- مقایسه تطبیقی همایشهای ملی و بین‌المللی به منظور شناسایی شکاف دانشی در این حوزه

ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

۱- دانش

دانش مجموعه‌ای از باورهای موجه^۱ تعریف می‌شود که برای تقویت توانمندی عملیات مؤثر سازمان قابل مدیریت است (نوناکا^۲، ۱۹۹۴ به نقل از خان و وارلی^۳، ۲۰۱۷: ۴). نوناکا (۱۹۹۴) بیان می‌کند، اطلاعات، جریانی از پیامهاست. دانش به نوبه خود از جریان اطلاعات خلق، و توسط آن نیز شکل‌دهی می‌شود. سرانجام این دانش به آن منجر می‌شود که باورهای بشر به مرحله عمل در آید (جکس و همکاران^۴، ۲۰۱۲: ۱۰).

اكتساب دانش به توسعه دانش جدید از داده، اطلاعات یا دانش قدیمی اشاره دارد. تبدیل دانش به مفید ساختن دانش اکتسابی برای سازمان از طریق ساختاردهی یا تبدیل دانش ضمنی به دانش صریح گفته می‌شود (گلد و همکاران^۵، ۲۰۰۱ به نقل از خان و وارلی^۳، ۲۰۱۷: ۵). کاربرد

1. Justified beliefs
2. Nonaka
3. Khan & Vorley
4. Jacks
5. Gold & et al.

دانش به معنای به‌کارگیری دانش برای اجرای کارهاست (ساب‌هروال^۱ و ساب‌هروال، ۲۰۰۱ به نقل از خان و وارلی، ۲۰۱۷: ۵). همان‌طور که از تعاریف قابل استنباط است در سلسله مراتب یا هرم دانش در سازمان، دانش بعد از داده و اطلاعات قرار دارد؛ بدین مفهوم که اطلاعات از داده و دانش از اطلاعات تشکیل می‌شود. سرانجام زمانی که این اطلاعات به مرحله عمل در آید و توان کاربرد داشته باشد، دانش ضمنی یا آشکار به دست می‌آید.

۲- مدیریت دانش

برخی از پژوهشگران بیان کرده‌اند، مدیریت دانش بر جریان دانش و فرایندهای خلق، اشتراک توزیع دانش، متمرکز است (جامی پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۳۴). از نظر علوی و لیدنر^۲ (۱۹۹۹)، مدیریت دانش فرایند مشخص سیستمی و سازمانی برای اکتساب، سازماندهی و ایجاد ارتباط میان دو دانش ضمنی و صریح کارکنان است تا دیگر کارکنان از آن به‌منظور اثربخشی و بهره‌وری بیشتر در کارشان، بهره‌مند شوند (جکس و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۱). فرایندهای مدیریت دانش شامل اکتساب، تبدیل و کاربرد دانش است (مالهوترا و سگارز، ۲۰۰۱؛ گاسیک^۳، ۲۰۱۱ به نقل از خان و وارلی، ۲۰۱۷: ۵). سریکانتایا و کوئینگ^۴ (۲۰۰۰) به نقل از گروه گارتر بیان می‌کنند، مدیریت دانش، نظمی است که رویکرد یکپارچه شناسایی، اکتساب، ارزیابی، بازیابی و اشتراک تمام داراییهای اطلاعاتی سازمان (شامل تخصص و تجربه اکتساب نشده کارکنان) را ترویج می‌کند (جکس و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۲).

مفهوم مدیریت دانش با هدف پشتیبانی سازمان در خلق، انتشار و مدیریت دانش پدیدار شده است. سامانه‌های مدیریت دانش، اقدامات به‌کارگیری دانش گذشته سازمان در فرایند تصمیم‌گیری تعریف می‌شود که بر اثربخشی فعلی و آینده سازمان تأثیر می‌گذارد (آله و همکاران، ۲۰۱۴ به نقل از جامی پور و شرکت، ۱۳۹۴: ۴۳۱).

مدیریت دانش، فرایند ساخت یافته شامل اهداف شناسایی دانش، فراگیری و اکتساب دانش،

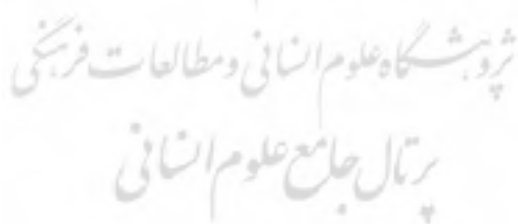
1. Sabherwal & Sabherwal
2. Alavi & Leidner
3. Gasik
4. Srikantaiah & Koenig

توسعه دانش، توزیع و انتشار دانش، به کاربردن دانش و اندازه گیری و ارزیابی دانش سازمانی است. از دیدگاه سامانه‌های اطلاعاتی نیز می‌توان سامانه مدیریت دانش را ناظر بر ابزارهای مؤثر برای توانمندی فرایندهای مدیریت دانش دانست. بر این اساس سامانه‌های مدیریت دانش جزئی از سامانه‌های اطلاعاتی است که برای ذخیره، بازیابی و اشتراک دانش به کار گرفته می‌شود (جامی پور و شرکت، ۱۳۹۴: ۴۳۱).

با مطالعه و بررسی تعاریف اندیشمندان این حوزه می‌توان بیان کرد، مدیریت دانش، نظام یا فرایندی است که گامهای ابتدایی آن شامل شناسایی، اکتساب و خلق دانش بوده و گامهای نهایی آن شامل ارزیابی، کاربرد، اشتراک و توزیع دانش کاربردی است.

۳- پیشینه پژوهش

پژوهشهای بسیاری در حوزه مدیریت دانش انجام شده است که اهمیت این رویکرد در عصر کنونی را نشان می‌دهد؛ اما در حوزه همایشهای مدیریت دانش، تحقیقاتی مشاهده نشد. در جدول ۱ به خلاصه‌ای از مرتبط‌ترین تحقیقات با موضوع پژوهش در ایران و خارج از کشور اشاره می‌شود:

جدول ۱. خلاصه‌ای از پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش

پژوهشگر	عنوان	روش	نتایج و یافته‌ها
ولیان و همکاران (۱۳۹۲)	فرا تحلیل عوامل اثرگذار بر استقرار مدیریت دانش در آموزش عالی	فرا تحلیل	منابع انسانی، فرهنگ و فناوری اطلاعات عوامل مؤثری بر استقرار مدیریت دانش است.
پناهی و موسوی معصوم (۱۳۹۵)	فرا تحلیل پژوهش‌های انجام شده در زمینه تأثیر فرهنگ‌سازی بر مدیریت دانش	فرا تحلیل	فناوری اطلاعات و ارتباطات بر مدیریت دانش تأثیر دارد.
سلیمی و مکتون (۱۳۹۷)	فرا تحلیل کیفی پژوهش‌های علمی ناظر بر مسئله حکمرانی در ایران	فرا تحلیل	مقاله و گزارش در زمینه حکمرانی با جست‌وجو در چهار پایگاه داده علمی کشور در بازه زمانی سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۴ و در دو بخش «یافته‌های توصیفی فراتحلیل» و «ارزیابی کیفی مقاله‌ها» بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد پژوهش‌های این حوزه کمتر ناظر به جنبه‌های عملیاتی است و بیشتر بر بحث‌های نظری و ارائه مفاهیم کلی تمرکز کرده است.
خزایی و همکاران (۱۳۹۶)	فرا تحلیل پژوهش‌های انجام شده در زمینه تأثیر عوامل سازمانی بر مدیریت دانش	فرا تحلیل	عوامل سازمانی بر مدیریت دانش تأثیر دارد.
کراوسدل و همکاران ^۱ (۲۰۰۳)	فرا تحلیلی از روش‌شناسی‌های تحقیق در مدیریت دانش، یادگیری سازمانی و حافظه سازمانی: ۵ سال در HICSS	فرا تحلیل	شیوه مدیریت دانش و تواناسازی خلق دانش در سازمانها به منظور رسیدن به دستاوردهای تصمیم‌گیری بهتر مشخص شده است.
فان و وو ^۲ (۲۰۱۱)	نقش سرمایه اجتماعی در اشتراک دانش، یک مرور فرا تحلیل	فرا تحلیل	سرمایه اجتماعی در دستاوردهای مختلف اشتراک دانش نقشهای متفاوتی را ایفا می‌کند.
جکس و همکاران ^۳ (۲۰۱۲)	تأثیر فرهنگ بر مدیریت دانش: یک فرا تحلیل و چارچوب	فرا تحلیل	اعتماد و خودکشودگی از ابعاد کلیدی فرهنگی - سازمانی است که بر فرایندهای مدیریت دانش تأثیر گذاشته و این ویژگیها از طریق رهبری مؤثر کسب و کار، قابل دستیابی است.

1. Croasdell & et al.
2. Fan & Wu
3. Jacks

ادامه جدول ۱. خلاصه‌ای از پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش

پژوهشگر	عنوان	روش	نتایج و یافته‌ها
دخت عصمتی و بوساری ^۱ (۲۰۱۳)	اشتراک دانش در مؤسسات آموزشی، رویکرد فرا تحلیل	فرا تحلیل	اشتراک دانش و عوامل مؤثر بر آن، وضعیت قابل قبولی در میان مؤسسات آموزشی ایرانی ندارد و فرایند اشتراک دانش به صورت غیررسمی میان کارکنان وجود دارد.
سرنکو ^۲ (۲۰۱۳)	فرا تحلیلی از تحقیق علم‌سنجی مدیریت دانش، کشف عینیت نظم	فرا تحلیل	حجم کلی تحقیقات علم‌سنجی رو به رشد است به طوری که تا سال ۲۰۱۲ سالانه به ده نشریه می‌رسد؛ اما یافته‌های کلیدی آنها تا حدودی متناقض است. شش کشور مولدتر در حوزه تحقیق مدیریت دانش عبارتند از امریکا، انگلیس، کانادا، آلمان، استرالیا و اسپانیا.

براساس بررسیها، تعداد محدودی پژوهش در ارتباط با فرا تحلیل حوزه‌های مختلف مدیریت دانش انجام شده است؛ برای مثال، پناهی و موسوی معصوم (۱۳۹۵) برای پژوهشها در زمینه تأثیر فرهنگ‌سازی بر مدیریت دانش و خزایی و همکاران (۱۳۹۶) در زمینه پژوهشها در حوزه تأثیر عوامل سازمانی بر مدیریت دانش، فراتحلیلی ارائه کرده‌اند. سرنکو (۲۰۱۳) در فرا تحلیل خود از علم‌سنجی مدیریت دانش به فرا تحلیل مجلات مدیریت دانش پرداخته است. فان و وو (۲۰۱۱) نقش سرمایه اجتماعی را در اشتراک دانش مورد فرا تحلیل قرار داده‌اند. جکس و همکاران (۲۰۱۲) فرا تحلیل و چارچوبی برای بررسی تأثیر فرهنگ بر مدیریت دانش، ارائه کرده‌اند. دخت عصمتی و بوساری (۲۰۱۳) اشتراک دانش را در مؤسسات آموزشی ایرانی با رویکرد فرا تحلیل مورد بررسی قرار داده‌اند؛ اما هیچ‌کدام از پژوهشها به بررسی همایشهای مدیریت دانش اختصاص نیافته است. همایشهای مدیریت دانش در راستای شناسایی راهکارهای به‌روز و اثربخش در زمینه اکتساب و اشتراک دانش در سازمانها، شناسایی افراد و سازمانهای دانشی، انتقال و تبادل مؤثر دانش و تجربیات افراد و سازمانهای مختلف و فرهنگ‌سازی در این حوزه، نقش مهمی ایفا

1. Dokhtesmati & Bousari
2. Serenko

می‌کند. با بررسی همایش‌های ملی و بین‌المللی در حوزه مدیریت دانش، می‌توان روند پژوهش‌ها را در حوزه مدیریت دانش شناسایی کرد و نیز دریافت که در حال حاضر چه موضوعاتی از مباحث مدیریت دانش در کانون اصلی توجه قرار دارد و کدام موضوعات و محورها باید در همایش‌های ملی مورد توجه قرار گیرد.

روش‌شناسی پژوهش

اصطلاح فراتحلیل، اولین بار توسط گلس^۱ (۱۹۷۶) در حوزه روانشناسی به‌عنوان «تحلیل تحلیل‌ها» مطرح شد (جکس و همکاران^۲، ۲۰۱۲: ۱۴). قربانی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، در تبیین فرا تحلیل، تعاریف زیر را ارائه کرده‌اند:

فرا تحلیل، نوعی پژوهش علمی است که در آن پژوهشگر، نتایج تعدادی از مطالعات اولیه را برای پاسخگویی به سؤال پژوهشی خود با یکدیگر ترکیب می‌کند و نتیجه جمعی جدیدی به دست می‌آورد. فرا تحلیل برای پیدا کردن، ارزشیابی، ترکیب، و در صورت نیاز جمع‌بندی آماری به بررسی نظام‌مند منابع، مستندات و مقالاتی می‌پردازد که پیش از این درباره موضوعی خاص تألیف شده است (قربانی زاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۷).

پژوهشگرانی چون گلس (۲۰۰۰) در بیان ضرورت و اعتبار فرا تحلیل بیان می‌کنند: «یکی از دلایلی که ضرورت پژوهش‌هایی از نوع فرا تحلیل را نشان می‌دهد، پژوهش‌هایی است که ممکن است اعتبار آنها قابل تشکیک باشد و یا نتایج آنها، یکدیگر را تأیید نکند. این محقق می‌گوید: تجربه به من آموخته است که هر پژوهشی حداقل از یک نظر دچار کاستی است به عبارتی هیچ پژوهشی یافت نمی‌شود که از هر جهت معتبر باشد و به این ترتیب این فرض مسلم، که ما با اجرای آنچه معمولاً هر پژوهش و مطالعه نامیده می‌شود به سوی حقیقت پیش می‌رویم، مورد تشکیک واقع می‌شود» (زاهدی و محمدی، ۱۳۸۴: ۵۷).

زاهدی و محمدی (۱۳۸۴) در این ارتباط بیان می‌کنند که «ظاهراً به نظر گلس (۲۰۰۰)، اولاً

1. Glass
2. Jacks

همه پژوهشها معتبر نیست و ثانیاً نمی‌توان ادعا کرد که هر پژوهشی ما را به سوی حقیقت پیش می‌برد؛ زیرا بر اهل پژوهش پوشیده نیست که گاهی نتایج یک پژوهش نه تنها توسط پژوهشهای دیگر تأیید نمی‌شود، بلکه ممکن است رد هم بشود. در این صورت تکلیف چیست؟ به کدام یک از پژوهشها می‌توان اعتماد کرد؟ روش حل این نوع اختلافات و تعارضات بین نتایج پژوهشهای انجام شده چیست؟» لذا این پژوهشگران «فرا تحلیل» را روشی به منظور تلخیص نتایج پژوهشهای متعدد، تعیین مسائلی پژوهشهایی که نیاز به حل دارند و تعیین موضوعاتی بیان می‌کنند که به پژوهش بیشتر نیاز دارد.

هوانگ (۱۹۹۶)، بیان می‌کند فرا تحلیل به عنوان تحلیلی کمی^۱، اندازه اثرها را در مطالعات زیادی مقایسه می‌کند تا اهمیت آماری یافته‌ها را مشخص کند. فرا تحلیل کمی برای مطالعات کمی کاربرد دارد که ساختارهای مشابه را اندازه‌گیری می‌کند؛ اما لزوماً برای مطالعات کیفی کاربرد ندارد. یین^۲ (۲۰۰۳) بیان می‌کند، فرا تحلیل ممکن است برای مطالعات موردی کیفی با کاربرد تحلیل متقاطع^۳ به کار رود. تحلیلهای متقاطع می‌تواند برای مطالعات موردی فردی (مطالعات تحقیقاتی مستقل توسط پژوهشگران مختلفی در گذشته) به کار گرفته شود تا یافته‌های کیفی را جمع‌بندی کند. در واقع از نظر جکس و همکاران (۲۰۱۲)، علاوه بر اینکه فرا تحلیل کیفی به جمع‌آوری اطلاعات غنی کیفی به منظور نظریه‌سازی کمک می‌کند، همزمان بر تعمیم‌پذیری پایین پژوهشهای موردی غلبه می‌کند (جکس و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۴).

یکی از دلایل و مزیت استفاده از روش فرا تحلیل کیفی در این پژوهش این است که تحلیل همایشهای مدیریت دانش جزء مطالعات کیفی است که اندازه اثر ندارد. برای بهره‌گیری سیستمی و مؤثر از مباحث و پژوهشها در همایشهای مدیریت دانش، می‌توان از عناصری مانند قلمرو زمانی انتشار مقالات در چه بازه‌های زمانی است و سیر رشد موضوعات پژوهش در این همایشها به چه صورت بوده است؟ و کمیت پژوهشها در محورهای مختلف موضوع (فراوانی و درصد) که نشان

1. Quantitative analysis
2. Yin
3. Cross - case synthesis

دهد بیشترین تحقیقات در چه موضوعی از مدیریت دانش انجام شده است، استفاده کرد. استرینر^۱ (۲۰۰۳)، دوازده گام اساسی را برای فرا تحلیل کمی به شرح ذیل بیان می‌کند (عابدی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۲۴):

۱- تعریف مسئله پژوهش ۲- بیان تفصیلی معیارهای انتخاب مطالعات ۳- شناسه گذاری مطالعات ۴- جستجوی مطالعات ۵- انتخاب مطالعات برای فرا تحلیل ۶- ارزیابی مطالعات انجام شده ۷- خلاصه کردن نتایج مطالعات ۸- محاسبه اندازه‌های اثر ۹- توصیف و تفسیر اندازه‌های اثر ۱۰- تجزیه و تحلیل توصیفی پژوهشها ۱۱- تدوین سؤالات و فرضیه‌های پژوهش ۱۲- ترکیب مطالعات و تحلیل آنها.

با توجه به کیفی بودن فرا تحلیل در این پژوهش، این هفت گام برای فرا تحلیل به کار می‌رود. به‌طور خلاصه مراحل و فرایند فرا تحلیل کیفی شامل گامهای زیر است:

- شناسایی نتایج پژوهشها

- ترکیب نتایج پژوهشهای انتخاب شده و مقایسه آنها با یکدیگر

- ارزشیابی نتایج فراتحلیل به منظور کاهش خطا

با توجه به حجم زیاد و فزاینده همایشهای برگزار شده در زمینه مدیریت دانش و نیاز به تلخیص همراه با ترکیب آنها در این پژوهش، سعی می‌شود حوزه‌ها و محورهای پژوهشی مهمی شناسایی شود که همایشهای بین‌المللی به آن پرداخته و برگزارکنندگان همایشهای ملی از آن غافل بوده‌اند. بنابراین، ابتدا همایشهای ملی ایران در زمینه مدیریت دانش در سالهای مختلف مورد بررسی قرار و بعد از گردآوری اطلاعات مربوط، این اطلاعات از لحاظ محورهای همایش و سال برگزاری مورد فراتحلیل قرار می‌گیرد. در مرحله بعد به علت تعدد همایشهای بین‌المللی در حوزه مدیریت دانش، تنها همایشهای معتبر بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ (۱۸ همایش) بررسی می‌شود و از نظر محورهای همایش، کشور برگزار کننده و ماه برگزاری مورد فراتحلیل قرار می‌گیرد.

در این پژوهش بر همایشهای برگزار شده و برنامه‌ریزی شده درباره موضوع مدیریت دانش

تمرکز شده است. از این رو جامعه مورد بررسی همایشهای معتبر ملی مدیریت دانش در سطح ایران و همایشهای معتبر بین‌المللی مدیریت دانش در سال ۲۰۱۸ است. این جامعه به طور دقیقتر شامل محورهای این همایشها، سال و مکان برگزاری است. بدین منظور اطلاعات لازم از سایتهای معتبر علمی و شناخته‌شده ایرانی (bahamayesh.com, civilica.com, iconf.ir, kmiran.com, kmn2018.ir, symposia.ir, iust.ac.ir) و سایتهای معتبر علمی و شناخته‌شده بین‌المللی (kmo2018.com, cikm2018.units.it, kmworld.com, waset.org, kmlegaleurope.com, crunchbase.com, iiakm.org) به عنوان جامعه آماری گرفته شده است. در این پژوهش تلاش پژوهشگر بررسی کل جامعه آماری (تمام شماری) است؛ بنابراین اهتمام محقق مطالعه و گردآوری اطلاعات مورد نیاز برای تلخیص و نتیجه‌گیری مناسب از جامعه مورد نظر است. به منظور فرا تحلیل محورهای همایش، این محورها به صورت متمرکز از طریق نرم‌افزار Excel مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

فرایند فرا تحلیل در این پژوهش به این صورت است که ابتدا اطلاعات مربوط به همایشهای مدیریت دانش از پایگاه‌های معتبر جمع‌آوری، و اطلاعات اضافی حذف می‌شود. محورهای همایشهای منتخب در نرم‌افزار Excel در ردیفهای مختلف (هر محور در یک سلول) گردآوری، و بعد از حذف موارد مشابه، ادغام و خلاصه‌سازی برخی محورها، فراوانی هر کدام از محورها در ستون جداگانه کنار هر محور درج می‌شود. سرانجام برای تحلیل و مقایسه بهتر اطلاعات از طریق نمودار نرم‌افزار، نمایش داده می‌شود.

هم‌چنین مقایسه‌ای تطبیقی بین دو دسته از همایشهای ملی و بین‌المللی به عمل می‌آید و پیشنهادهای کاربردی در این زمینه ارائه می‌شود.

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

۱- فراتحلیل همایش‌های ملی ایران

با جستجوی گسترده در زمینه همایش‌های ملی ایران در زمینه مدیریت دانش در سال‌های مختلف، ویژگی کلی همایش‌های برگزار شده به شرح جدول ذیل است:

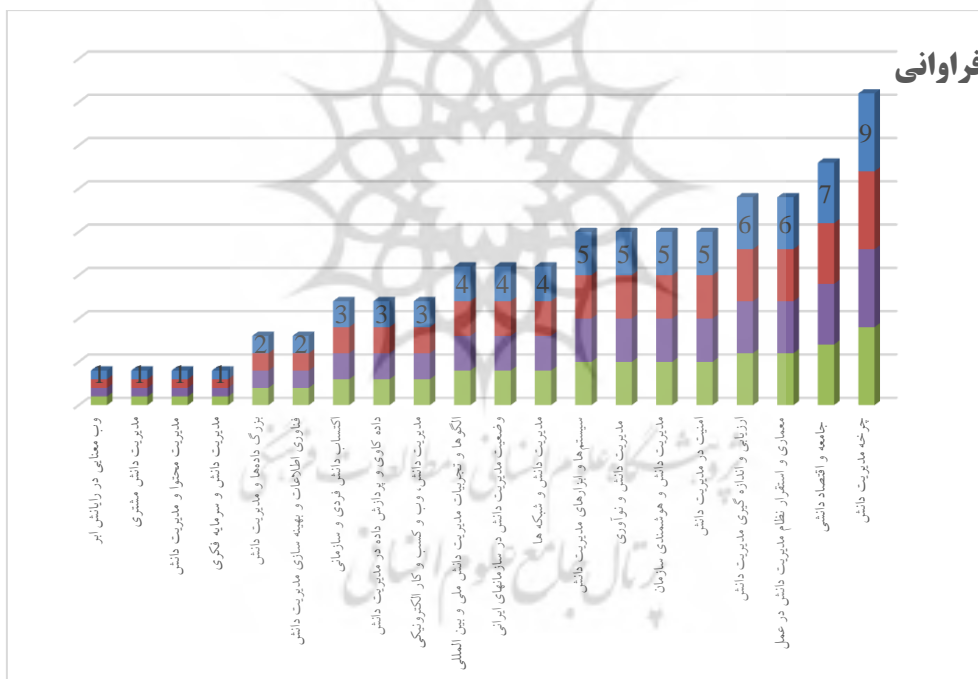
جدول ۲. ویژگی کلی همایش‌های ملی برگزار شده در ایران

عنوان	تاریخ	برگزار کننده
اولین همایش ملی مدیریت دانش و تعالی کسب و کار	۲۴ اردیبهشت ۱۳۹۷	انجمن علمی مدیریت دانش ایران
دهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش	۸ تا ۹ اسفند ۱۳۹۶	مؤسسه اطلاع‌رسانی نارکیش - تهران
همایش ملی مدیریت دانش	۲۶ بهمن ۱۳۹۶	دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) - نوشهر
نهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش	۷ تا ۸ اسفند ماه ۱۳۹۵	دبیرخانه دائمی کنفرانس مدیریت دانش
اولین سمپوزیوم بین‌المللی مدیریت دانش و نوآوری در شهر	۱۹ تا ۲۰ دی ۱۳۹۵	فصلنامه تخصصی شهر و منظر - تهران
کنفرانس پژوهش‌های نوین و مدیریت دانش در علوم انسانی	۱۷ تا ۱۸ شهریور ۱۳۹۵	مؤسسه مدیریت دانش شباک - تهران
هشتمین کنفرانس ملی و دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش	۴ تا ۵ اسفند ۱۳۹۴	مؤسسه اطلاع‌رسانی نفت، گاز و پتروشیمی - تهران
هفتمین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش	۲۸ تا ۲۹ بهمن ۱۳۹۳	مؤسسه اطلاع‌رسانی نفت، گاز و پتروشیمی - تهران
اولین همایش ملی فناوری و مدیریت دانش با محوریت اقتصاد مقاومتی	۲۹ بهمن ۱۳۹۳	دانشگاه تربیت مدرس
اولین همایش ملی مدیریت دانش با رویکرد جهادی	۶ تا ۷ دی ۱۳۹۳	دانشگاه امام علی (ع) - تهران
ششمین کنفرانس مدیریت دانش	۶ تا ۷ اسفند ۱۳۹۲	مؤسسه اطلاع‌رسانی نفت، گاز و پتروشیمی - تهران
پنجمین کنفرانس مدیریت دانش	۱ تا ۲ اسفند ۱۳۹۱	دبیرخانه دائمی کنفرانس مدیریت دانش
اولین همایش ملی تجربه‌نگاری، تجربه‌کاوی و مدیریت دانش در سازمان	۱۱ تیر ۱۳۹۱	دانشگاه جامع امام حسین (ع)

ادامه جدول ۲. ویژگی کلی همایشهای ملی برگزار شده در ایران

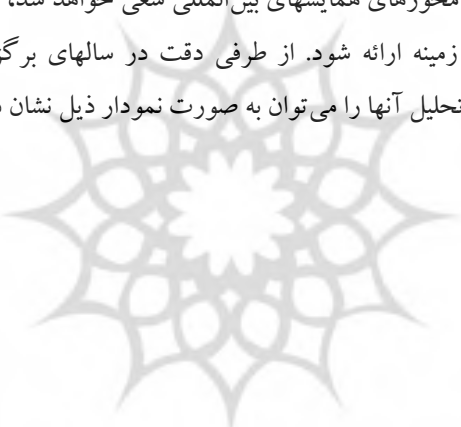
عنوان	تاریخ	برگزار کننده
چهارمین کنفرانس مدیریت دانش	۲۵ تا ۲۶ بهمن ۱۳۹۰	دبیرخانه دائمی کنفرانس مدیریت دانش
اولین همایش ملی مدیریت دانش در سازمانهای آموزشی	۴ تا ۵ اسفند ۱۳۸۹	دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات
سومین کنفرانس مدیریت دانش	۱۹ تا ۲۰ بهمن ۱۳۸۹	تهران
دومین کنفرانس ملی مدیریت دانش	۱۰ تا ۱۱ بهمن ۱۳۸۸	تهران
همایش مدیریت دانش و علوم اطلاعات: پیوندها و برهم کنشها	۲۶ فروردین ۱۳۸۸	انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران - تهران
اولین کنفرانس ملی مدیریت دانش	۱۳ تا ۱۴ بهمن ۱۳۸۶	تهران

خروجی فراتحلیل محورهای همایشهای ملی ایران در نمودار زیر ارائه شده است:

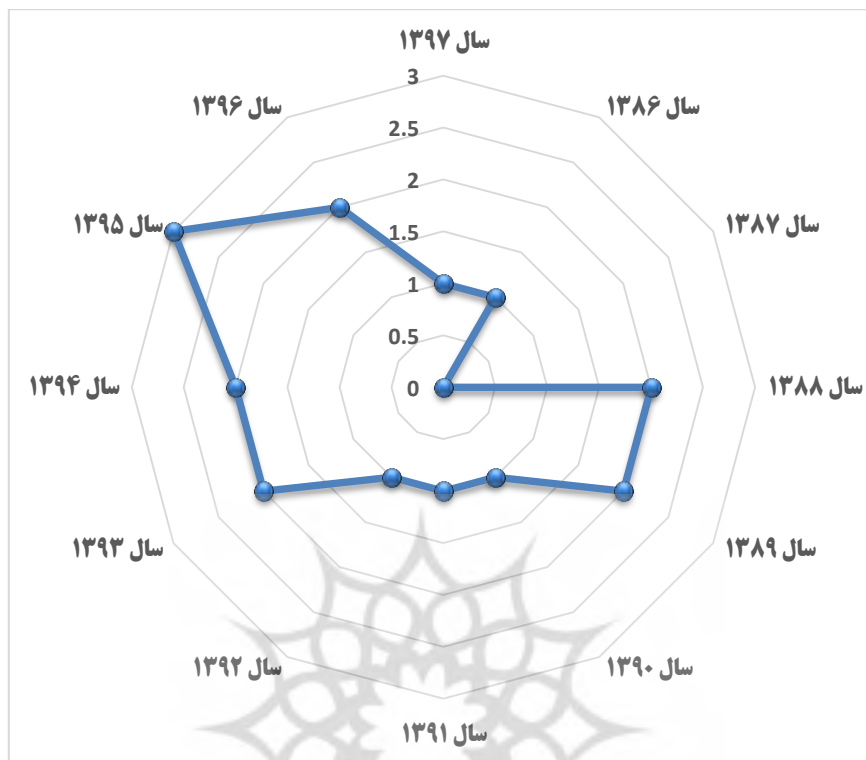

شکل ۱. فراوانی محورهای همایشهای ملی مدیریت دانش

همانطور که در نمودار مشاهده می‌شود، بیشتر همایش‌ها بر محوریت چرخه مدیریت دانش متمرکز است و محورهایی چون جامعه و اقتصاد دانشی، معماری و نظام مدیریت دانش به صورت عملی و نیز ارزیابی و اندازه‌گیری مدیریت دانش در اولویت‌های بعدی قرار دارد. به نظر می‌رسد همایش‌های ملی مدیریت دانش به دلیل صرف زمان اندک (تقریباً یک دهه) در ابتدای چرخه بلوغ خود قرار دارد و موضوعاتی چون بزرگ داده‌ها، فناوریهای مدیریت دانش و رایانش ابری به واکاوی و پژوهش بیشتر نیاز دارد. هم‌چنین تمرکز زیاد بر موضوعاتی مانند اجزای چرخه مدیریت دانش (خلق، اکتساب، ذخیره‌سازی، انتقال و نشر دانش) و جامعه و اقتصاد دانشی، نشان از اهمیت زیاد فلسفه و کاربرد عملی موضوع مدیریت دانش در سازمانها دارد و ارائه مثالهای عملی در این زمینه به توسعه اثربخشی این رشته کمک شایانی کرده است. در ادامه با فرا تحلیل محورهای همایش‌های بین‌المللی سعی خواهد شد، ضمن مقایسه تطبیقی، تحلیلهای بیشتری در این زمینه ارائه شود. از طرفی دقت در سالهای برگزاری همایش‌های ملی مدیریت دانش و تجزیه و تحلیل آنها را می‌توان به صورت نمودار ذیل نشان داد:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۲. تعداد برگزاری همایشهای ملی مدیریت دانش در سالهای مختلف

همانطور که نمودار نشان می‌دهد، همایش مدیریت دانش از سال ۱۳۸۶ شروع شده و تا کنون روند رو به رشدی داشته است. بیشترین همایش در سال ۱۳۹۵ برگزار شده و در سال ۱۳۸۷ هیچ همایشی برگزار نشده است. به‌طور متوسط سالانه دو همایش ملی در زمینه مدیریت دانش در کشور برگزار شده است. با توجه به اهمیت موضوع و اینکه تنها یک دهه صرف پژوهش در این موضوع شده است، پرداختن به این موضوع همچنان از اولویت تحقیقاتی زیادی برای سازمانهای دانشی برخوردار است.

۲- فراتحلیل همایش‌های بین‌المللی در سال ۲۰۱۸

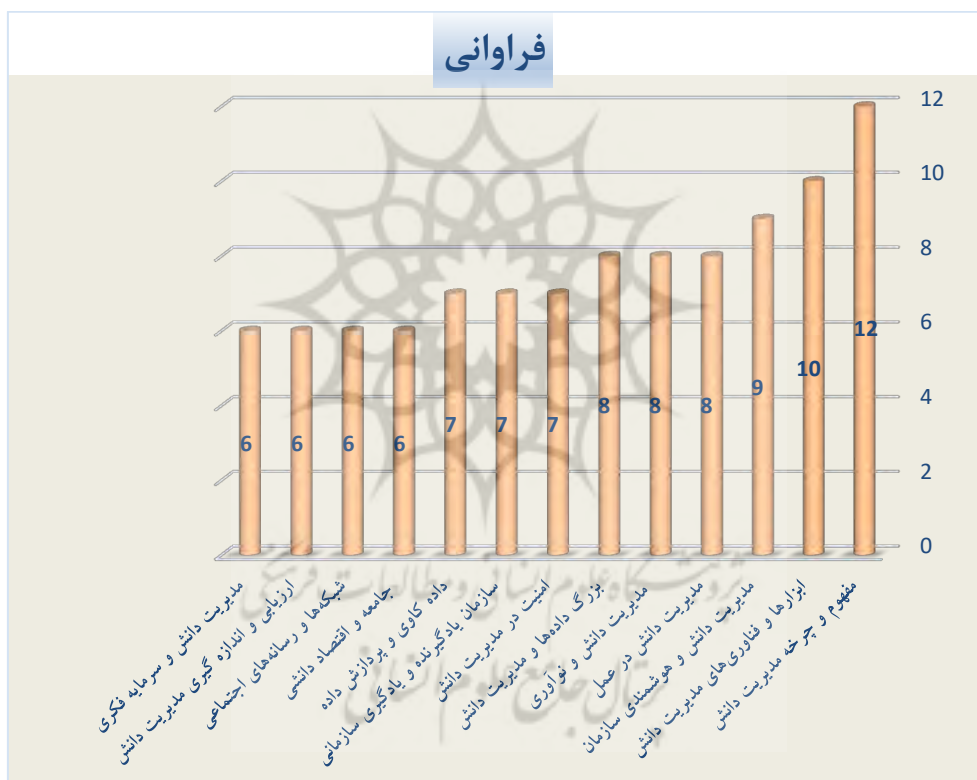
با جستجوی گسترده در زمینه همایش‌های مدیریت دانش در سطح بین‌المللی در سال ۲۰۱۸، برنامه‌ریزی آن به شرح جدول ذیل است:

جدول ۳. ویژگی‌های کلی همایش‌های مدیریت دانش در سطح بین‌المللی در سال ۲۰۱۸

ردیف	عنوان	تاریخ	مکان برگزاری
۱	مدیریت دانش حقوقی اروپا	اواخر ژانویه ۲۰۱۸	آمستردام - هلند
۲	یازدهمین کنفرانس استرالیایی انفورماتیک سلامت و مدیریت دانش	۲۹ ژانویه - ۲ فوریه ۲۰۱۸	بریسبین - استرالیا
۳	کنفرانس بین‌المللی تغییر و فرهنگ دانشی در سازمان‌ها	۱۵ - ۱۶ مارچ ۲۰۱۸	کانستازن - آلمان
۴	کنفرانس مدیریت دانش سالانه APQC	۱۶ - ۲۰ آوریل ۲۰۱۸	هوستن - آمریکا
۵	کنگره بین‌المللی EDO	می ۲۰۱۸	بارسلونا - اسپانیا
۶	کنفرانس مدیریت دانش	۲۰ - ۲۳ ژوئن ۲۰۱۸	دانشگاه پیزا - ایتالیا
۷	بیستمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش (ICKM)	۲۵ - ۲۶ ژوئن ۲۰۱۸	پاریس - فرانسه
۸	انجمن مدیریت دانش JEK POT	۲۷ - ۲۸ ژوئن ۲۰۱۸	میلان - ایتالیا
۹	کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش (KMICE)	آگوست ۲۰۱۸	دانشگاه اوتارا - مالزی
۱۰	کنفرانس مدیریت دانش بین‌المللی در سازمانها (KMO)	۶ آگوست ۲۰۱۸	دانشگاه زلینا - اسلواکی
۱۱	کنفرانس اروپایی مدیریت دانش (ECKM)	سپتامبر ۲۰۱۸	پادوا - ایتالیا
۱۲	بیستمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش و فناوریهای دانش (ICKMKT)	۱۷ - ۱۸ سپتامبر ۲۰۱۸	رم - ایتالیا
۱۳	دهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش و اشتراک اطلاعات	۱۸ - ۲۰ سپتامبر ۲۰۱۸	سویل - اسپانیا
۱۴	کنفرانس سالانه انجمن مدیریت اطلاعات بین‌المللی	۸ - ۱۰ اکتبر ۲۰۱۸	هوستن - آمریکا
۱۵	کنفرانس مدیریت دانش و اطلاعات (CIKM)	۲۲ - ۲۶ اکتبر ۲۰۱۸	تورین - ایتالیا
۱۶	کنفرانس جهانی مدیریت دانش	۶ - ۸ نوامبر ۲۰۱۸	واشنگتن - آمریکا
۱۷	کنفرانس بین‌المللی سرمایه فکری و مدیریت دانش (ICICKM)	۲۹ - ۳۰ نوامبر ۲۰۱۸	دانشگاه وسترن کیپ - آفریقای جنوبی
۱۸	کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش (I-KNOW)	دسامبر ۲۰۱۸	گراز - استرالیا

همان‌طور که جدول نشان می‌دهد به دلیل تعدد همایش‌های بین‌المللی در حوزه مدیریت دانش، تنها همایش‌های معتبر بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ (۱۸ همایش) مورد بررسی قرار گرفته است. مطابق با اطلاعات جدول، برنامه‌ریزی بیشتر همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش در کشورهای ایتالیا و آمریکا برگزار می‌شود.

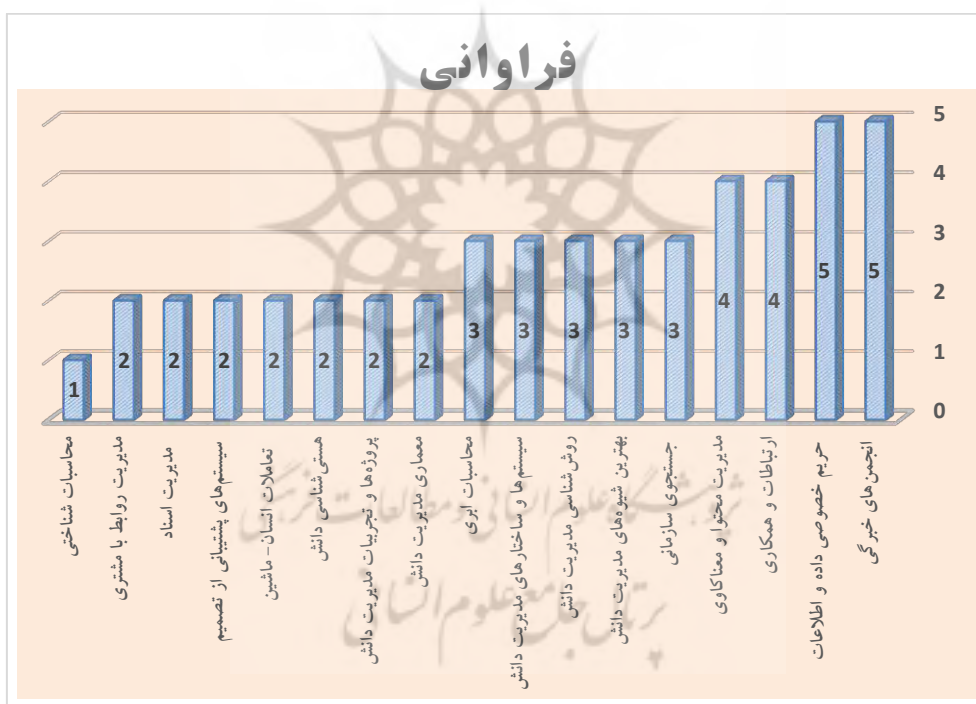
به دلیل افزایش محورهای همایش، نمایش فراوانی مربوط به این محورها در دو نمودار نمایش داده می‌شود. ابتدا پرکاربردترین محورها در برنامه‌ریزی همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش در سال ۲۰۱۸ که در نمودار ذیل قابل مشاهده است:

شکل ۳. فراوانی محورهای پرکاربرد همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش در سال ۲۰۱۸

همان‌طور که در نمودار قابل مشاهده است، چرخه مدیریت دانش در همایش‌های بین‌المللی، همانند همایش‌های ملی ایران، مورد توجه و تمرکز ویژه‌ای قرار گرفته است که نشان از اهمیت زیاد شناخت فلسفه و کاربرد عملی موضوع مدیریت دانش در سازمانها دارد؛ اما ابزارها و فناوریهای مدیریت دانش نیز در این همایش‌های بین‌المللی، سهم عمده‌ای را به خود اختصاص داده است که همایش‌های ملی ایران از این موضوع تقریباً غافل بوده‌اند. هم‌چنین اجرای مدیریت دانش در عمل، تبدیل آن به نوآوری و استفاده از بزرگ داده‌ها (به عنوان فناوری جدید در حوزه مدیریت دانش) نیز سهم قابل توجهی را به خود اختصاص داده است.

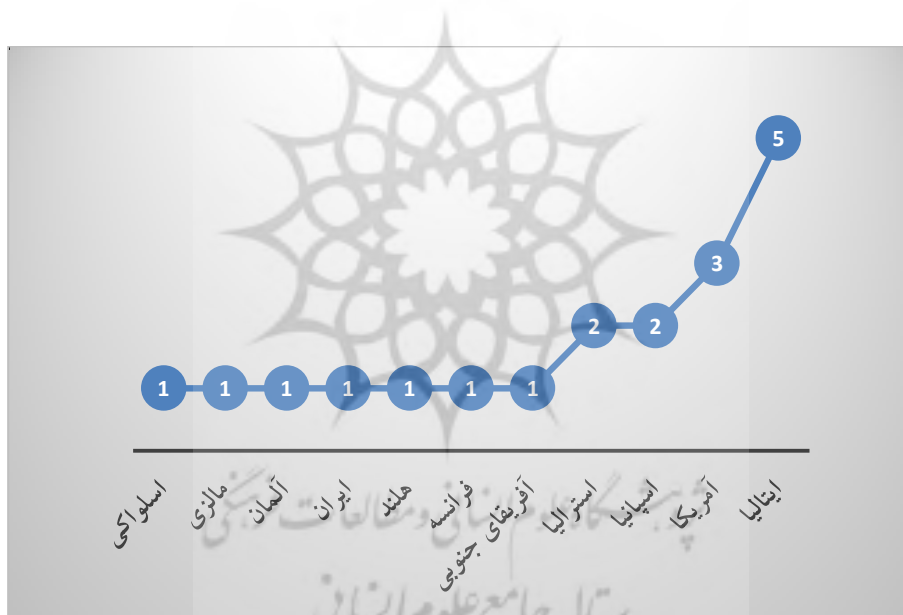
در نمودار ذیل، محورهای از همایش قابل مشاهده است که در سطح متوسط به پایین مورد توجه قرار گرفته است:

شکل ۴. فراوانی محورهای کمتر استفاده شده در همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش در سال ۲۰۱۸

همان‌طور که در نمودار قابل دریافت است، «انجمن‌های خبرگی»، که یکی از ابزارهای تولید فکر و حل مسئله سازمانی است، مورد توجه این دسته از همایشها بوده است. علاوه بر تأکید همایشهای بین‌المللی مدیریت دانش بر «امنیت مدیریت دانش»، این دسته از همایشها بر «حریم خصوصی داده و اطلاعات» نیز تأکید کرده‌اند که این موضوع، اهمیت زیاد مالکیت معنوی و فراهم کردن زیرساخت فنی به منظور زمینه‌سازی اعتماد کاربران سامانه مدیریت دانش است. «محاسبات ابری» نیز، که از موضوعات جدید مدیریت دانش است، سهم تقریباً کمی را به خود اختصاص داده است.

از طرفی رصد کشورهای برگزارکننده همایش مدیریت دانش و نیز ماه‌های برگزاری همایش در سال ۲۰۱۸ را می‌توان به صورت نمودارهای ذیل نشان داد:

شکل ۵. تعداد برگزاری همایش بین‌المللی در کشورهای مختلف در سال ۲۰۱۸

۳- مقایسه تطبیقی همایش‌های ملی و بین‌المللی مدیریت دانش

در جدول ذیل محورهای همایش ملی و بین‌المللی مدیریت دانش به منظور مقایسه تطبیقی گردآوری شده است. در این جدول تمام محورهای همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران و همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش در سال ۲۰۱۸، همراه با فراوانی نمایش داده شده است.

جدول ۴. مقایسه تطبیقی همایش‌های ملی و بین‌المللی مدیریت دانش

ردیف	محورهای همایش‌های ملی مدیریت دانش	فراوانی	محورهای همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش	فراوانی
۱	چرخه مدیریت دانش	۹	چرخه مدیریت دانش	۱۲
۲	جامعه و اقتصاد دانشی	۷	ابزارها و فناوریهای مدیریت دانش	۱۰
۳	مدیریت دانش در عمل	۶	مدیریت دانش و هوشمندی سازمان	۹
۴	ارزیابی و اندازه‌گیری مدیریت دانش	۶	مدیریت دانش در عمل	۸
۵	امنیت در مدیریت دانش	۵	مدیریت دانش و نوآوری	۸
۶	مدیریت دانش و هوشمندی سازمان	۵	بزرگ داده‌ها و مدیریت دانش	۸
۷	مدیریت دانش و نوآوری	۵	امنیت در مدیریت دانش	۷
۸	سامانه‌ها و ابزارهای مدیریت دانش	۵	سازمان یادگیرنده و یادگیری سازمانی	۷
۹	مدیریت دانش و شبکه‌ها	۴	داده کاوی و پردازش داده	۷
۱۰	وضعیت مدیریت دانش در سازمانهای ایرانی	۴	جامعه و اقتصاد دانشی	۶
۱۱	الگوها و تجربیات مدیریت دانش ملی و بین‌المللی	۳	شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی	۶
۱۲	مدیریت دانش، وب و کسب و کار الکترونیکی	۳	ارزیابی و اندازه‌گیری مدیریت دانش	۶
۱۳	داده کاوی و پردازش داده در مدیریت دانش	۳	مدیریت دانش و سرمایه فکری	۶
۱۴	اکتساب دانش فردی و سازمانی	۳	انجمن‌های خبرگی	۵
۱۵	فناوری اطلاعات و بهینه‌سازی مدیریت دانش	۲	حریم خصوصی داده و اطلاعات	۵
۱۶	بزرگ داده‌ها و مدیریت دانش	۲	ارتباطات و همکاری	۴
۱۷	مدیریت دانش و سرمایه فکری	۱	مدیریت محتوا و معناکاوی	۴
۱۸	مدیریت محتوا و مدیریت دانش	۱	جستجوی سازمانی	۳
۱۹	مدیریت دانش مشتری	۱	بهترین شیوه‌های مدیریت دانش	۳
۲۰	وب معنایی در رایانش ابر	۱	روش‌شناسی مدیریت دانش	۳

جدول ۴. مقایسه تطبیقی همایش‌های ملی و بین‌المللی مدیریت دانش

ردیف	محورهای همایش‌های ملی مدیریت دانش	فراوانی	محورهای همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش	فراوانی
۲۱			سامانه‌ها و ساختارهای مدیریت دانش	۳
۲۲			محاسبات ابری	۳
۲۳			معماری مدیریت دانش	۲
۲۴			پروژه‌ها و تجربیات مدیریت دانش	۲
۲۵			هستی‌شناسی دانش	۲
۲۶			تعاملات انسان - ماشین	۲
۲۷			سامانه‌های پشتیبانی از تصمیم	۲
۲۸			مدیریت اسناد	۲
۲۹			مدیریت روابط با مشتری	۲
۳۰			محاسبات شناختی	۱

مطابق جدول، پرتکرارترین محور یا موضوع چه در همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران و چه در همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش، محور «چرخه مدیریت دانش» است. کم‌تکرارترین محورها در همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران شامل «مدیریت دانش و سرمایه فکری»، «مدیریت محتوا و مدیریت دانش»، «مدیریت دانش مشتری» و «وب معنایی در رایانش ابر» است. کم‌تکرارترین محور در همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش، محور محاسبات شناختی است.

۴ - بحث

به طور کلی، موضوعات مرتبط با مدیریت دانش را می‌توان در دو حوزه سخت و نرم، تقسیم‌بندی کرد. کوهن^۱ (۱۹۶۲، ۱۹۷۷) نیز بیان می‌کند، بسیاری از مطالعات نشان داده است حوزه مدیریت دانش میان‌رشته‌ای است به طوری که دو مکتب کلی تفکر را در بر می‌گیرد: ۱ - سخت / تکنوکراتیک / فناوری‌محور (علم رایانه، سامانه‌های دانش، علم سیستم‌ها، مهندسی،

1. Kuhn

هوش مصنوعی و فناوریهای اطلاعات) ۲- نرم / رفتاری / انسان‌محور (علم شناختی، علم کتابخانه و اطلاعات، فلسفه، روانشناسی، مدیریت راهبردی، تحقیق در عملیات، رفتار سازمانی، مدیریت منابع انسانی، نظریه سازمان و اقتصاد). سرنکو (۲۰۱۳) نیز با فراتحلیل مقالات مدیریت دانش در مجلات مختلف به این نتیجه رسیده است که بیشتر پژوهشهای مدیریت دانش در زمره تحقیقات سخت قرار می‌گیرد و در آینده نیازمند انتقال به سمت حوزه‌های نرم مدیریت دانش هستیم (سرنکو، ۲۰۱۳: ۷۸۶). در این پژوهش، بیشتر محورهای همایش بر بخش سخت مدیریت دانش، فناوریها و به‌طور کل، علوم مهندسی رایانه در مدیریت دانش متمرکز شده است و مباحثی چون یادگیری سازمانی، یادگیری الکترونیک، شبکه‌های اجتماعی و علوم شناختی نیز جایگاه ویژه‌ای در ساختار محورهای همایش دارد که این موارد نشانگر این است که به‌رغم اهمیت بخش سخت مدیریت دانش، نگاه نرم به مدیریت دانش در همایشهای بین‌المللی بتدریج جایگاه خود را پیدا کرده است.

مطابق جدول ۴ چرخه مدیریت دانش هم در همایشهای بین‌المللی و هم در همایشهای ملی ایران، مورد توجه و تمرکز ویژه‌ای قرار گرفته است که نشان از اهمیت زیاد شناخت فلسفه و کاربرد عملی و اجرای موضوع مدیریت دانش در سازمانها دارد. مدیریت دانش در عمل هم برای همایشهای ملی و هم برای همایشهای بین‌المللی از جایگاه والایی برخوردار است که این موضوع تا حدودی در چرخه مدیریت دانش (کاربرد و انتشار دانش) نیز پوشش داده می‌شود. هم‌چنین «مدیریت دانش و نوآوری» و «امنیت در مدیریت دانش» هم برای همایشهای ملی و هم برای همایشهای بین‌المللی از جایگاه ارزشمندی برخوردار است. موضوع نوآوری به این دلیل مهم است که پژوهشگرانی چون کانتر^۱ (۱۹۸۳)، نوآوری را فرایند کاربرد فکر جدید و خلاقانه در حل مسئله تعریف می‌کنند (آماییل^۲، ۱۹۸۸: ۱۲۶). بنابراین دانشی برای سازمانها مفید است که به صورت فکر کاربردی در سازمان اجرا شود و مسئله‌ای از سازمان را حل کند. هم‌چنین چون دانش سازمان، دارایی راهبردی سازمان است، محور امنیت در مدیریت دانش و حفاظت از آن نیز

1. Kanter
2. Amabile

موضوع مهمی به‌شمار می‌آید. همان‌طور که نمودارهای مربوط به محورهای همایش‌های بین‌المللی (نمودار شماره ۳ و ۴) نیز نشان می‌دهد، مباحثی چون استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در سالهای اخیر وسعت داشته است؛ اما در عین حال این مباحث موجب طرح شدن مباحث دیگری چون بحث امنیت فضای سایبری و حریم خصوصی اطلاعات شده است که بویژه برای سازمانهای بزرگ و راهبردی سیاستگذار در این حوزه، این مباحث و سرمایه‌گذاری در آنها اولویت و اهمیت بیشتری دارد؛ لذا این موضوعات صرف نظر از محدودیت بازه زمانی و در هر دوره از اهمیت زیادی برخوردار است.

بررسیها نشان می‌دهد، بحث اقتصاد دانشی در همایش‌های کشور ایران نسبت به همایش‌های بین‌المللی از اهمیت و جایگاه بالاتری برخوردار است. این موضوع از این نظر اهمیت دارد که اقتصاد ایران در مرحله گذار به سمت پیشرفت و رویارویی با چالشهای اقتصادی زیادی قرار دارد؛ لذا کارایی سازمانی و تأثیر خاص مدیریت دانش در کاهش هزینه سازمانها و بهبود وضعیت اقتصادی، دستاورد ویژه‌ای برای سازمانهای ایرانی به‌شمار می‌رود.

از دیگر نقاط افتراق همایش‌های ملی ایران و همایش‌های بین‌المللی در زمینه مدیریت دانش این است که در همایش‌های بین‌المللی ابزارها و فناوریهای مدیریت دانش سهم عمده‌ای را به خود اختصاص داده است؛ اما برگزارکنندگان همایش‌های ملی ایران تقریباً از این موضوع غافل بوده‌اند. استفاده از بزرگ داده‌ها، شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، داده‌کاوی و پردازش داده (به عنوان فناوریهای جدید در حوزه مدیریت دانش) نیز سهم قابل توجهی از همایش‌های بین‌المللی را به خود اختصاص داده است.

یکی دیگر از محورهای موضوعاتی که در همایش‌های بین‌المللی پررنگ است، اما برنامه‌ریزان همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران از آن غافل هستند، موضوع «یادگیری سازمانی» است. اسکاربروف^۱ (۲۰۰۳: ۵۰۲)، در راستای تبیین اهمیت یادگیری به‌عنوان یکی از موضوعات در زمینه مدیریت دانش بیان می‌کند: «سازمانهایی که سطح بالایی از مدیریت دانش را

داشته باشند، شاهد اثر یادگیرنده‌ای خواهند بود که به توانمندی سازمان در کاهش افزونگی اطلاعات زائد، پاسخگویی به تغییر و توسعه افکار و تفکر خلاق منجر می‌شود.»

با توجه به جدول مقایسه تطبیقی و نیز همان‌طور که در توضیحات نمودار مربوط به محورهای همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش نیز اشاره شد، «انجمن‌های خبرگی»، که یکی از بسترهای تولید فکر نوآورانه و حل مسئله سازمانی است، مورد توجه این دسته از همایش‌ها بوده در صورتی که در همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران از آن غافل بوده‌اند. امروزه انجمن‌های خبرگی بر بستر شبکه‌های اجتماعی نیز (انجمن‌های خبرگی مجازی (VCOPs)^۱) از موضوعات قابل توجه و جدید در تحقیقات اخیر مدیریت دانش به‌شمار می‌رود؛ چنانکه، فرانک و همکاران^۲ (۲۰۱۷: ۵۰۸)، نیز در تازه‌ترین پژوهش خود به بررسی عناصر توانمندساز و عملکرد انجمن‌های خبرگی مجازی پرداخته‌اند.

«محاسبات ابری» نیز، که از موضوعات جدید مدیریت دانش است، سهم تقریباً کمی را در همایش‌های بین‌المللی به خود اختصاص داده است. این محور یا موضوع در همایش‌های ملی ایران، تحت عنوان «وب معنایی در رایانش ابر» به صورت خیلی محدود، مورد بررسی قرار گرفته است. موضوع رایانش ابر از موضوعات نوظهور و جدیدی است که بستر امنی را برای مدیریت دانش در سازمان‌ها ارائه می‌کند و توانایی ارائه سریع و بی‌نقص محتوا و بدون محدودیت ذخیره‌سازی را به همراه دارد؛ اما مسئله اعتماد به سرویس‌های ارائه‌کننده فضای ابری نیز قابل توجه است.

نتیجه‌گیری

با توجه به مقایسه تطبیقی و اکتشاف نقاط همانندی و تمایز همایش‌های بین‌المللی و همایش‌های ملی ایران با تأکید بر کمبودها در همایش ملی مدیریت دانش در ایران، پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شود:

با توجه به تأکید همایش‌های بین‌المللی مدیریت دانش بر شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی و

1. Virtual Community of Practices
2. Frank & et al.

امنیت بر بستر این فناوریهای اجتماعی، گسترش روز افزون این رسانه‌ها در سالهای اخیر، و نیز بهره‌برداری سیاسی برخی دولتهای استعمارگر، بهتر است بحث توسعه زیرساخت و یکپارچه‌سازی شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، امنیت فضای سایبری و حریم خصوصی اطلاعات در بستر این شبکه‌ها در سیاستگذاری همایش‌های آینده ملی مدیریت دانش در ایران مورد توجه و برنامه‌ریزی قرار گیرد.

همان‌طور که مشخص شد، استفاده از بزرگ‌داده‌ها، داده‌کاوی و پردازش داده (به‌عنوان فناوریهای جدید در حوزه مدیریت دانش) نیز سهم قابل توجهی از همایش‌های بین‌المللی را به خود اختصاص داده است. توصیه می‌شود که سیاستگذاران و برنامه‌ریزان همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران، این گونه موضوعات مرتبط با فناوریها و ابزارهای مدیریت دانش را مورد توجه و مذاقه بیشتری قرار دهند.

با توجه به یافته‌های پژوهش، انجمن‌های خبرگی و راهکارهای اثربخش در برگزاری این انجمن‌ها از موضوعات قابل توجه و جدید است که لازم است در سیاستگذاری برنامه‌ریزان همایش ملی مدیریت دانش در ایران مورد توجه قرار گیرد.

هم‌چنین پیشنهاد می‌شود، محور یا موضوع «رایانش ابری»، که یکی از روشهای جدید در حوزه مدیریت دانش و علوم رایانه در دهه اخیر به‌شمار می‌آید در برنامه‌ریزی همایش‌های ملی ایران مورد توجه و پژوهش بیشتری قرار گیرد.

به‌طور کلی با مقایسه موضوعات و محورهای همایش‌های ملی مدیریت دانش در ایران با همایش‌های بین‌المللی در این حوزه، مباحثی چون هوشمندی سازمان و استفاده از هوش مصنوعی در سامانه‌های پشتیبانی از تصمیم و نیز مباحثی چون شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، انجمن‌های خبرگی مجازی و به دنبال آن مباحثی مانند حریم خصوصی اطلاعات در همایش‌های ملی مدیریت دانش، کم‌رنگ بوده است. در واقع، محور برگزاری همایش‌های ملی مدیریت دانش از برخی از بخش‌های نرم مدیریت دانش (چون هوش مصنوعی، شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، انجمن‌های خبرگی و حریم خصوصی اطلاعات) غافل بوده‌اند و نیازمند این است که در برنامه‌ریزی

همایشهای آینده مورد توجه ویژه قرار گیرد.

سرانجام، یکی از محدودیتهای این پژوهش، که به بررسی و فراتحلیل همایشهای مدیریت دانش در سطوح ملی و بین‌المللی و مقایسه تطبیقی این دو پرداخته، نبود بررسی نتایج پژوهش با توجه به نظر خبرگان موضوع پژوهش است. بنابراین برای پژوهشهای آینده پیشنهاد می‌شود با اولویت‌بندی و دسته‌بندی محورهای همایشهای مدیریت دانش از نظر خبرگان این حوزه، تحقیق‌های مستقل دیگری از طریق کاربرد روشهایی مانند ANP، TOPSIS، AHP، ISM و ANP صورت گیرد. هم‌چنین در گامهای بعد می‌توان به بررسی مقالات در برخی از همایشها و فراتحلیل روشهای پژوهش، سازمانهای مورد مطالعه و نیز تعداد همکاران تحقیقاتی در این مقالات پرداخت.

منابع

- آرزمجو، هانیه؛ قاسمی‌نژاد، یاسر و طیار، شاهین (۱۳۹۳). اثر توانمندی‌های سازمانی بر عملکرد رقابتی با توجه به نقش میانجی مدیریت دانش، پژوهشنامه بیمه، ش ۱۱۵: ۱۲۵-۱۵۲.
- الوانی، سیدمهدی؛ ناطق، تهمینه و فراچی، محمدمهدی (۱۳۸۶). نقش سرمایه اجتماعی در توسعه مدیریت دانش سازمانی. فصلنامه علوم مدیریت ایران، س دوم، ش ۵: ۳۵-۷۰.
- انواری رستمی، علی اصغر و شهانی، بهنام (۱۳۸۸). مدیریت دانش و سازمان یادگیرنده: تحلیلی بر نقش مستندسازی دانش و تجربه. نشریه مدیریت فناوری اطلاعات، (۲): ۱۸-۳.
- پناهی، رضا و موسوی معصوم، سیده نرگس (۱۳۹۵). فراتحلیل پژوهش‌های انجام شده در زمینه تأثیر فرهنگ‌سازی بر مدیریت دانش، چهارمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران.
- جامی پور، مونا و شرکت، محمدحسین (۱۳۹۴). چالش پیاده‌سازی موفق سیستم‌های مدیریت دانش: بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت دانش در سازمان‌های ایرانی با رویکردی آمیخته، فصلنامه مدیریت فناوری اطلاعات، دوره ۷، ش ۲: ۴۲۹-۴۵۰.
- جامی پور، مونا؛ یزدانی، حمیدرضا و صادقی، فرشته (۱۳۹۵). ارائه نقشه راه همراستاسازی استراتژیک مدیریت دانش در سازمان‌های دولتی ایران (مطالعه موردی: شرکت برق منطقه‌ای تهران)، فصلنامه مدیریت فناوری اطلاعات، دوره ۸، ش ۲: ۲۳۱-۲۵۲.
- خزایی، کامیان؛ پناهی، رضا و معمر حور، جمال (۱۳۹۶). فرا تحلیل پژوهش‌های انجام شده در زمینه تأثیر عوامل سازمانی بر مدیریت دانش، کنفرانس ملی مدیریت دانش دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره)، نوشهر، ایران.
- زاهدی، شمس‌السادات؛ محمدی، ابوالفضل (۱۳۸۴). فراتحلیل: راهی به سوی شناسایی ارزشیابی ترکیب و تلخیص پژوهش‌های گذشته، فصلنامه مطالعات مدیریت، بهبود و تحول، دوره ۱۲، ش ۴۷: ۵۱-۸۰.
- سلیمی، جلیل و مکنون، رضا (۱۳۹۷). فراتحلیل کیفی پژوهش‌های علمی ناظر بر مسئله حکمرانی در ایران، فصلنامه مدیریت دولتی، دوره ۱۰، ش ۱: ۱-۳۰.
- عابدی، احمد؛ عریضی، حمیدرضا؛ محمدزاده، فاطمه (۱۳۸۵). درآمدی بر پژوهش‌های فرا تحلیل در تحقیقات آموزشی، فصلنامه حوزه و دانشگاه، روش‌شناسی علوم انسانی، دوره ۱۲، ش ۴۰: ۱۲۰-۱۴۰.
- قربانی زاده، وجه‌اله؛ نانگیر، سید طه حسن و رودساز، حبیب (۱۳۹۲). فرا تحلیل عوامل مؤثر بر پذیرش فناوری اطلاعات ایران، پژوهش‌های مدیریت در ایران، س ۱۷، ش ۲.

- منوریان، ع.، موسی‌خانی، م.، اخوان، پ. و عسگری، ن. (۱۳۹۱). ارائه مدلی از زیرساخت انسانی - اجتماعی توانمندساز اقدامات مدیریت دانش. *نشریه مدیریت فناوری اطلاعات*، (۱۰): ۱۷۸ - ۱۵۹.
- ولیان، سمیه؛ معینی کیا، مهدی و زاهدبابلان، عادل (۱۳۹۲). *فرا تحلیل عوامل اثرگذار بر استقرار مدیریت دانش در آموزش عالی*، ششمین کنفرانس مدیریت دانش، تهران: مؤسسه اطلاع رسانی نفت، گاز و پتروشیمی.
- یزدانی، حمیدرضا؛ حمیدی‌زاده، علی و کاملی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی تأثیر سبک رهبری و جو سازمانی بر مدیریت دانش با توجه به نقش میانجی ساختار سازمانی و تعامل اجتماعی (پیمایشی پیرامون بخش ستادی بانک ملت). *فصلنامه مدیریت فناوری اطلاعات*، دوره ۷، ش ۱: ۱۹۹ - ۲۱۶.
- Ale, M., Toledo, C., Chiotti, O., Galli, M. (2014). A conceptual model and technological support for organizational knowledge management. *Science of Computer Programming*, 95(1): 73-92.
- Amabile, T. M. (1988). A model of creativity and innovation in organizations. *Research in organizational behavior*, 10(1), 123-167.
- Barachini, F. (2009). Cultural and social issues for knowledge sharing. *Journal of Knowledge Management*, 13(1), 98-110.
- Chen, M. Y., & Chen, A. P. (2006). Knowledge management performance evaluation: a decade review from 1995 to 2004. *Journal of Information Science*, 32(1), 17-38.
- Chen, C. J., & Huang, J. W. (2009). Strategic human resource practices and innovation performance—the mediating role of knowledge management capacity. *Journal of Business Research*, 62(1), 104-114.
- Croasdell, D. T., Jennex, M., Yu, Z., & Christianson, T. (2003, January). A meta-analysis of methodologies for research in knowledge management, organizational learning and organizational memory: five years at HICSS. In *System Sciences*, 2003. Proceedings of the 36th Annual Hawaii International Conference on (pp. 9-pp). IEEE.
- Dokhtesmati, M., & Bousari, R. G. (2013). Knowledge Sharing in Iranian academic institutions: Meta analysis approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 73, 383-387.
- Fan, Y. W., & Wu, C. C. (2011, January). The Role of Social Capital in Knowledge Sharing: A Meta-Analytic Review. In 2011 44th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS 2011) (pp. 1-10). IEEE.
- Fan, Z.-P., Bo, F., Y.-H. Sun, & Ou, W. (2009). Evaluating knowledge management capability of organizations: A fuzzy linguistic method. *Expert Systems with Applications: An International Journal*, 36 (2), 3346-3354.
- Frank, A. G., Sander, N., Gastaldi, L., Madini, E., & Corso, M. (2017). An assessment model for virtual communities of practice: a study in the oil and gas industry. *Knowledge Management Research & Practice*, 15(4), 507-522.
- Hu, Y., Wen, J., & Yan, Y. (2015). Measuring the performance of knowledge resources using a value perspective: integrating BSC and ANP. *Journal of Knowledge Management*, 19(6), 1250-1272.
- Jacks, T., Wallace, S., & Nemati, H. (2012). Impact of Culture on Knowledge Management: A meta-analysis and framework. *Journal of Global Information Technology Management*, 15(4), 8-42.

- Khan, Z., & Vorley, T. (2017). Big data text analytics: an enabler of knowledge management. *Journal of Knowledge Management*, 21(1), 18-34.
- Masa'deh, R. E., Shannak, R., Maqableh, M., & Tarhini, A. (2017). The impact of knowledge management on job performance in higher education: The case of the University of Jordan. *Journal of Enterprise Information Management*, 30(2), 244-262.
- Meso, P., & Smith, R. (2000). A resource-based view of organizational knowledge management systems. *Journal of Knowledge Management*, 4(3), 224-234.
- Scarborough, H. (2003). Knowledge management, HRM and the innovation process. *International Journal of Manpower*, 24(5), 501-516.
- Serenko, A. (2013). Meta-analysis of scientometric research of knowledge management: discovering the identity of the discipline. *Journal of Knowledge Management*, 17(5), 773-812.
- Wong, K. Y., Tan, L. P., Lee, C. S., & Wong, W. P. (2013). Knowledge Management performance measurement: measures, approaches, trends and future directions. *Information Development*, 0266666913513278.

وبسایتهای مربوط به همایشهای ملی

<http://www.bahamayesh.com/cnf/3078/>
<https://www.civilica.com/ConfListing.html>
http://www.iconf.ir/conferences_info.php?confId=290
<http://www.iribnews.ir/fa/news/>
<http://www.iust.ac.ir/find.php?item=61.5330.20382.fa>
<http://www.kmiran.com/fa>
<http://knm2018.ir/cnf/contact.us>
<http://www.modir.ir/News/10454.aspx>
<https://www.symposia.ir/IKMC01>

وبسایتهای مربوط به همایشهای بین‌المللی

<https://www.crunchbase.com/event/km-legal-2018#section-overview>
<http://www.kmlegaleurope.com>
<http://www.kmiran.com>
<https://www.apqc.org/apqcs-2018-knowledge-management-conference/schedule>
<http://accelera.uab.cat/congressus/congreso2014/indexeng.htm>
<http://organization-studies.com/2018-conference/call-for-papers>
<http://managementconference.com>
<http://kmice.uum.edu.my>
<http://www.kmis.ic3k.org/CallForPapers.aspx>
<https://www.academic-conferences.org/conferences/eckm/eckm-call-for-papers/>
<http://kmo2018.com/>
<https://i-know.tugraz.at/call-for-papers-2017/>
<http://www.cikm2018.units.it/callforindustry.html>
[http://www.iima.org/index.php?option=com_content&view=articl ...](http://www.iima.org/index.php?option=com_content&view=articl...)
<http://www.jekpot.com>
<https://www.academic-conferences.org/conferences/icickm/>
<http://www.kmworld.com/>

http://www.hikm.net.au/hikm_cfp.pdf
<http://iiakm.org/conference/KM2018/index.php>
<https://waset.org/conference/2018/09/rome/ICKMKT>
<https://waset.org/conference/2018/06/paris/ICKM>

